

Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun tilastointi nykyaikaan

19.1.2018 |

Tuija Sievänen
Luonnonvarakeskus

Työpaketti 1: **Luonnon virkistyskäytön ja luonto-matkailun tilastoinnin ja seurantojen arviointi ja kehittäminen**

Tekijät:

Luonnonvarakeskus: Päivi Eskelinen, Tuomas Nummelin, Jani Pellikka, Eija Pouta, Tuija Sievänen & Liisa Tyrväinen

Suomen ympäristökeskus: Virpi Lehtoranta

sekä kiitämme erityisesti

Ossi Nurmi Tilastokeskus, Katarina Wakonen VisitFinland ja Liisa Kajala ym. Metsähallitus

Vapaa-aikaa luonnossa, miksi sitä pitää tilastoida, seurata ja ennakoida?

- **Tilastotieto** tukee käytännön toimintaa tarjoamalla kuvan menneestä: missä mennään
- **Seuranta** tarjoaa näköalan myös tulevaan trendien ja skenaarioiden avulla: minne ollaan menossa?
- **Ennakointi** tarjoaa mahdollisuuden ohjata ja muokata tietä tulevaan: toivottu tulevaisuus

Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kestävä kehitys

Kenelle pitää tilastoida, seurata ja ennakoida, kuka sitä tekee?

Kenelle tietoa tuotetaan

- ministeriöt ja muut valtion hallinnon toimijat ja päättäjät
- muut sektorin toimijat

Kuka tietoa tuottaa

- Tilastokeskus, tutkimuslaitokset (Luonnonvarakeskus, Suomen ympäristökeskus), yliopistot, asiantuntijalaitokset (Visit Finland, ELY -keskukset, Metsähallitus, jne.)

Päätehtävät

- Luontomatkailun ja virkistyskäytön määritelmien täsmentäminen tilastointia varten
- Nykyisen tietotuotannon arviointi
- Katsaus tilastotietoihin perustuviin talous- ja työllisyysvaikutusten sekä taloudellisen hyödyn arviointiin, sekä soveltuviin/tarvittaviin indikaattoreihin
- Ennakoinnin toimintamallin esittäminen
- Tilastoinnin ja seurannan kehittämisehdotusten laatiminen

Miten tehtiin

1. Kerättiin tietoa käynnissä olevista tilastoinneista, seurannoista ja tietokannoista
2. Tehtiin asiantuntijakysely, jolla arvioitiin nykyistä tietotuotantoa ja kerättiin tietoa puutteista ja toiveista
3. Tehtiin kokeilu ennakoinnin työkalun käytöstä asiantuntijajoukolle
4. Raportoitiin

Tuija Sievänen, Päivi Eskelinen, Virpi Lehtoranta, Tuomas Nummelin, Jani Pellikka, Eija Pouta & Liisa Tyrväinen **Luonnon virkistyskäytön ja luonto-matkailun tilastoinnin kehittäminen.** Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 84/2017. <http://vnk.fi/julkaisut/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-287-494-8>

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-494-8>

Tarkastelunkohteena olleet tilastot, seurannat ja tietokannat

KYSYNTÄ

- Suomalaisten matkailu (Tilastokeskus)
- Kansainvälinen matkailijatutkimus (Visit Finland)
- Ulkoilutilastot (Luke)
- Valtionmaiden virkistyskäytön seuranta ASTA (Metsähallitus)
- Vapaa-ajan kalastajat (Luke, Metsähallitus)
- Metsästäjät (Luke, Suomen riistakeskus)
- Majoitustilasto (Tilastokeskus)
- Mökkibarometri (MMM/FCG)

TARJONTA

- LIPAS –suomalaisen liikunnan tietopankki (Jyväskylän yliopisto)
- Valtion maiden virkistysmahdollisuuksien tarjonnan seuranta PÄVE (Metsähallitus)
- Vapaa-ajan kalastus- ja metsästysmahdollisuuksien tarjonta (Suomen riistakeskus, Metsähallitus)
- Vapaa-ajan asunnot - Mökkitilastot (Tilastokeskus)
- Kulttuuriympäristöjä kuvaavat tietokannat (SYKE, Museovirasto)
- Matkailun toimialatilastot - Matkailun tilinpito (Tilastokeskus)
- Muita tiedonkeruita, koskevat matkailukeskuksia, hiihtokeskuksia, leirintäalueita jne.

TILASTOJEN, SEURANTOJEN JA TIETOKANTOJEN NYKYTILAN KUVAUS

- Mitä tiedonkeruu ja raportointi koskee
- Mitä menetelmiä on käytetty
- Mihin tietoa käytetään tai mihin se **potentiaalisesti** soveltuu
- Esimerkkejä tietosisällöstä
- Esimerkkejä mahdollisista, jo käytössä olevista, tilastoa hyödyntävistä indikaattoreista
- Yhteenveto taulukko

- Tiedon aihe
- Tuottaja/tiedonkerääjä/raportoija
- Aikasarja, sykli, jatkuvuus
- Tiedonkeruun menetelmät
- Tietosisällön pääkohdat ja kattavuus
- Sovelluskohde, käyttöpotentiaali
- Lainsäädäntöpohja
- Rahoituspohja
- Tietojen/ datan käyttö
 - 1 avoin, 2 rajoitettu, 3 maksullinen
- Raportointi; julkaisut, linkit

Tuloksia

- Kaikki nykyiset tiedonkeruut ovat edelleen tarpeellisia, eikä päällekkäisyyttä ole
- Ajantasaisuus on osittain ongelma
- Tietojen saatavuus heikko, ovat hajallaan eri tahoilla
- Yksittäisiä tietopuutteita havaittiin runsaasti

Kehittämisehdotukset

Tiedonkeruun saatavuus ja kustannustehokkuus

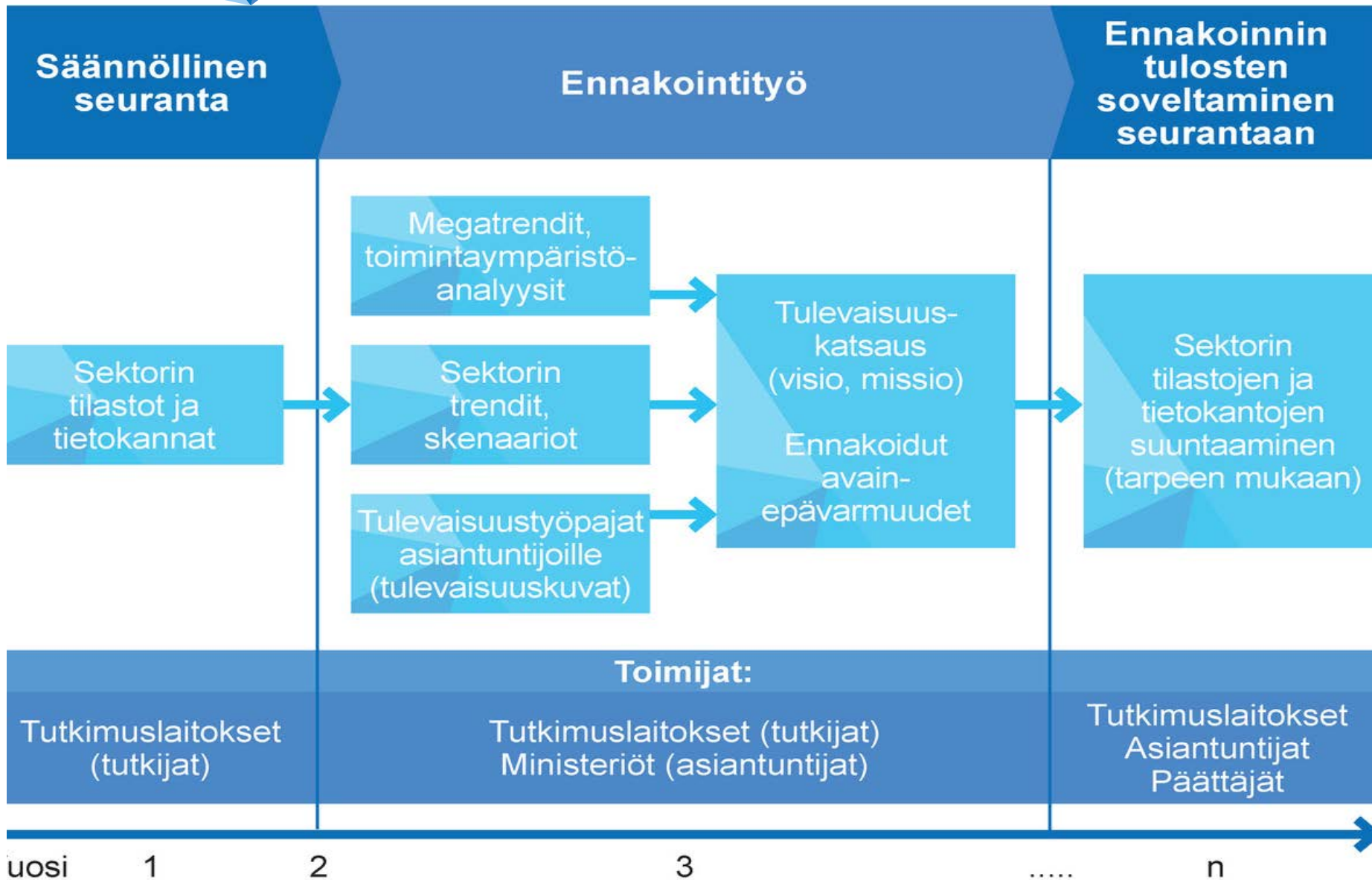
- Parannetaan nykyisen tilasto- ja seurantatiedon **saatavuutta tuottamalla palvelusivusto**, jossa eri tiedontuottajien keräämiä tietovarantoja koostetaan yhteen rajapintojen kautta.
- Parannetaan tiedonkeruun **kustannustehokkuutta selvittämällä synergiaedut** yhdistetyistä tiedonkeruista yhteistyössä tilastojen tuottajien kesken sekä lisäämällä **sähköisten työkalujen** käyttöä.

Poimintoja kehittämiskohteista

- Kuntien virkistysalueiden käytön seurannan kehittäminen
- Ulkoilutilastojen menetelmien uudistaminen ja tiedonkeruun rytmiä nopeuttaa
- Kestävyyden indikaattoreiden näkyvämpi käyttö
- Tieto kuntien virkistysalueiden ja – palvelujen tarjonnan kattavuuden parantaminen
- Valtion alueiden tarjonnan tietokanta PAVE avoimeen käyttöön

Ennakoinnin toimintamalli

- Otetaan toimialan kehittämiseksi käyttöön ennakoinnin toimintamalli, jonka lähtökohtana on tutkimuslaitosten toteuttama ajantasainen tietotuotanto luontomatkailusta ja virkistyskäytöstä sekä sektorin taloudellisista ja muista kestäväen kehityksen tunnusluvuista.

Luontomatkailun tiedonkeruun tarkentaminen

- Parannetaan luontomatkailun tiedonkeruuta siten, että kotimaista ja kansainvälistä matkailua selvittävässä kyselytutkimuksissa **määritetään luotettavasti luontomatkailun kysynnän osuus muusta matkailusta.**
- Uusi mittari matkailun kysynnän tiedonkeruuseen
Mittarilla kysytään matkan motiivia eli onko luonto matkan merkittävä vetovoimatekijä.

Sovelletaan jo tästä vuodesta alkaen 'Suomalaisten matkailu' –kyselyssä, ja jatkossa myös kansainvälisessä matkailijakyselyissä (VisitFinland)

Luontomatkailun tiedonkeruun tarkentaminen

- Tunnistetaan tilastoinnissa luontomatkailun keskeisimmät toimialaluokat, joihin kuuluvat luontoon perustuvat ohjelmapalvelut sekä luontoa toiminnassaan hyödyntävät majoitus- ja ravitsemuspalvelut, jotta luontomatkailun talous- ja työllisyysvaikutuksia ja niiden kehitystä voidaan seurata.

LOPUKSI

- Kun kyse on seurannan ja pitkäjänteisen tilastoinnin kehittämisestä, on turvattava tiedon vertailtavuus ja jatkuvuus
- Seurannat ja tilastot ovat edellytyksiä
 - yhteiskunta voi toimia taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla
 - Yhteiskunta voi ennakoida muutoksia ja hankkia keinoja sopeutumiseen

Kiitos!

Lisätietoja: tuija.sievanen@luke.fi

S Y K E

